

ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΝΔΡ. ΣΑΜΑΡΑ
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥ Ν.Π.Δ.Δ.

**ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΕΞΩΚΛΗΣΙΑ,
ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ
ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ
ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ
(ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ)**

ΖΩΓΡΑΦΟΥ - ΑΘΗΝΑ 1999

**ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΕΞΩΚΛΗΣΙΑ,
ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ
ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ
ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ
(ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ)**

Αναγνώστης

ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΝΔΡ. ΣΑΜΑΡΑ
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥ Ν.Π.Δ.Δ.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 48099
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 4/2/2002
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘ. 281.9 ΣΑΜ
Κωδ. εγ. 7012

**ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΕΞΩΚΛΗΣΙΑ,
ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ
ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ
ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ
(ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ)**

Διεύθυνση του γράψαντος
Μαρίκας Κοτοπούλη 22
Τ.Κ. 157 73 Αθήνα
Τηλ.: 77 70 556
Αγίας Παρασκευής 0655/24270

Απαγορεύεται η μερική ή ολική δημοσίευση κειμένων και φωτογραφιών,
χωρίς τη γραπτή άδεια του γράψαντος.

Φωτο - Μιλτιάδη Ευαγ. Νταγκοβάνου

Σημ.: Οι... θαυμάσιες φωτογραφίες που κοσμούν το βιβλίο, «Μια φωτο-
γραφία αξίζει όσο χίλιες λέξεις».

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ

με μεγάλη ευλάβεια και ευγνωμοσύνη,
στην ιερή μνήμη των προσφιλών γονιών μου

Αντρέα και Όλγας,

ΔΩΡΙΖΕΤΑΙ δε

στην Αδελφότητα Κερασοβιτών Αθηνών
για διάθεση στους απανταχού Κερασοβίτες.

Αθήνα 1999

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

*«Κανένα βιβλίο δεν είναι τόσο κακό,
ώστε να μη έχει κάποιος να ωφεληθεί κάτι από αυτό.» (Πλίνιος νεώτερος)*

Ο Άγγλος ιστορικός, Εδ. Κλωντ, στο μικρό, αλλά περισπούδαστο βιβλίο του «Τα πρώτα βήματα της ανθρωπότητας» λέει, ότι «όλα στον απέραντο αυτό κόσμο έχουν την ιστορία τους, ιστορία μάλιστα που κινεί τον θαυμασμό και την εκτίμηση». Και πολύ σωστά. Γιατί όλα, ανεξαιρέτως όλα, έστω και τα πιο μικρά ή ασήμαντα, έχουν την ιστορία τους, την οποία εμείς μπορούμε να σπουδάσουμε.

Είναι επίσης γνωστό σε όλους πόσο στενός είναι ο δεσμός των ανθρώπων με την ιδιαίτερη πατρίδα. Ειδικά για εμάς τους έλληνες ο δεσμός αυτός αγγίζει τα όρια του πάθους.

Η λογοτεχνία μας, λόγια και δημοτική, από την Ομηρική ακόμα εποχή μέχρι των ημερών μας, έχει να παρουσιάσει άφθονα παραδείγματα αυτής της νοσταλγικής αγάπης, την οποία τρέφει μέσα του ο έλληνας για τον τόπο του που έχει γεννηθεί και έζησε τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια.

Αυτή ακριβώς η αγάπη και ο θαυμασμός για τη γενέτειρά μου και τροφό το ΚΕΡΑΣΟΒΟ, με ώθησε και παρότρυνε από τριετίας περίπου να συλλάβω μια ιδέα. Την ιδέα να παρουσιάσω –στους ιδιοκτήτες απογόνους-Κερασοβίτες των εξωκλησιών, των εικονισμάτων και των νερομύλων του χωριού μας, αλλά και στο ευρύτερο κοινό του χωριού μας– την ιστορία, μικρή ή μεγάλη, τον μύθο ή την παράδοση, του κάθε εξωκλησιού, εικονίσματος και νερομύλου του χωριού μας. Πρώτη ιδέα ήταν αυτή, αλλά μετά σκέφτηκα, πως θα ήταν πιο σωστό και ορθό να καταγράψω και την ιστορία, τον μύθο και την παράδοση της ενοριακής μας εκκλησίας της «ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ», ώστε να υπάρχει ένα πλήρες κείμενο –βιβλίο– για τους ιερούς ναούς του χωριού μας και για τους νερομύλους.

Σ' αυτό τον ευλογημένο τόπο, το χωριό, πρωτοείδα το φως της ημέρας κι εκεί ένιωσα το πρώτο σκοτάδι της νύχτας ν' απλώνεται πηχτό μέσα στο σπί-

τι των γονιών μας. Εκεί έζησα τις πρώτες λαχτάρες, χαρές, λύπες και τις παιδικές και εφηβικές αγάπες.

Εκεί πρωτοέπαιξα με τα παιδιά της γειτονιάς μου και εκεί βόσκησα την άνοιξη και το καλοκαίρι τ' αρνιά, τα κασίκια και τα γελάδια.

Όλα αυτά με έκαναν να τρέφω για το χωριό μου, μια φλογισμένη και άσβεστη αγάπη, που βγαίνει από τα τρίςβαθα της ψυχής μου και του Είναι μου, παρ' όλο οι ανάγκες της ζωής με υποχρέωσαν να καταφύγω στην αστυφιλία, στην πολύβση και νεφόπληκτη πρωτεύουσα.

Στην εργασία μου αυτή είμαι ο πρώτος. Την ίδια προσπάθεια δεν ανέλαβε κανένας παλιότερός μου Κερασοβίτης, είτε σε χειρόγραφο, είτε σε βιβλίο.

Η εργασία μου αυτή, μακριά από κάθε φιλοδοξία και προσωπικό κέρδος, απευθύνεται και αποβλέπει, κατ' εξοχήν, στους κτήτορες και στους απογόνους ιδιοκτήτες των εξωκλησιών και εικονισμάτων αυτών, γιατί αυτούς κυρίως ενδιαφέρει και κατά δεύτερο λόγο, σε όλους τους συγχωριανούς μου Κερασοβίτες, όπως και σε κάθε άλλο, ο οποίος θα ήθελε να γνωρίσει και να μάθει τη μικρή ή μεγάλη ιστορία –μύθο– παράδοση των πολλών, όμορφων και ωραίων εξωκλησιών και εικονισμάτων του χωριού μου. Και όχι μόνο αυτό, αλλά και για τους άλλοτε ξακουστούς, στην επαρχία μας, νερόμυλους-αλευρόμυλους με τα πολύβσα μαντάνια και τις πεντακάθαρες τριστέλες (νεροτριβές) τους.

Στηρίχτηκα σ' αυτή μου την εργασία, όχι μόνο στα βιώματά μου, τις νοσταλγικές αναμνήσεις, αλλά και σε αξιόπιστα στοιχεία ιστορικών δεδομένων, προφορικών πηγών, όπως διηγήσεις από γέροντες και ασπρομαλλούσες γερόντισσες, αλλά και σε πολλούς άλλους συντοπίτες μου και έκανα τη διασταύρωση, προκειμένου να εξακριβώσω την αλήθεια. Εργασία χρονοβόρα, κοπιαστική και δαπανηρή.

Ακόμα η εργασία μου αυτή αποβλέπει στη διάσωση κι αμόλυντη διαφύλαξη του πολύτιμου ιστορικού θησαυρού της εκκλησίας μας, –των εξωκλησιών και της ιστορίας– παράδοσης των εννιά νερόμυλων του χωριού μας. Έτσι θα γίνει, για πρώτη φορά, στα Κερασοβίτικα χρονικά, παράδοση του πλούσιου αυτού υλικού στα παιδιά μας, στα παιδιά των παιδιών μας και στις ερχόμενες γενιές. Είναι ύψιστο χρέος μας, γιατί όλα αυτά αποτελούν και είναι οι τρίςβαθες ρίζες της φυλής μας.

Έχει λεχθεί τούτο: «Σπουδάζουμε και μαθαίνουμε την ιστορία των ξένων χωρών και αγνοούμε την πλούσια τοπική ιστορία της ιδιαίτερης πατρίδας μας, του χωριού μας, του τόπου που έχουμε γεννηθεί και μεγαλώσει. Η άγνοια όμως αυτή προσβάλλει πάρα πολύ την Εθνική μας αξιοπρέπεια».

Να ένας λόγος παραπάνω που με ώθησε σ' αυτή την εργασία μου, να

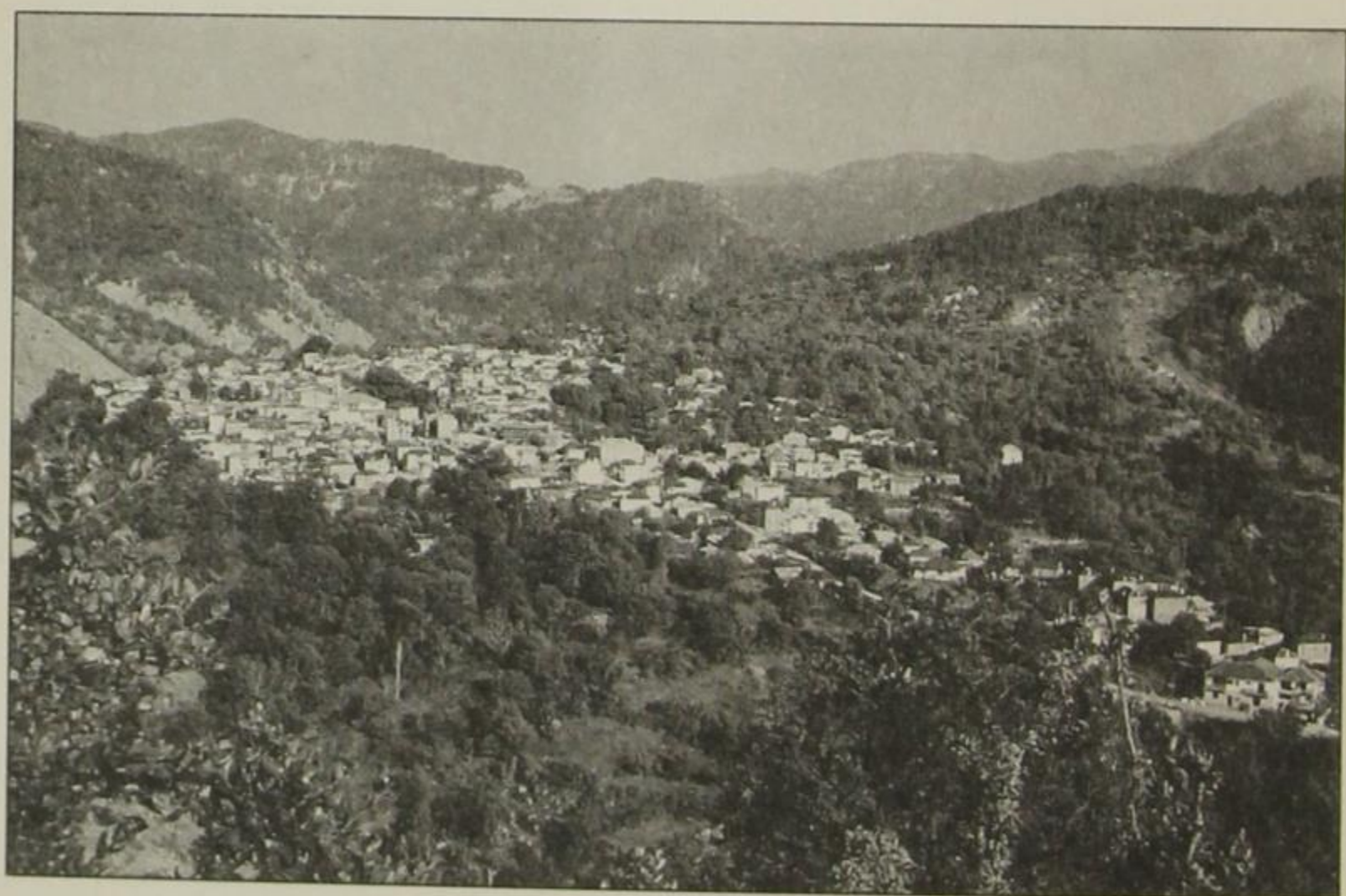
ικανοποιήσω μια προσωπική μου μεγάλη επιθυμία για το αγαπημένο μου χωριό, «Ν' αφήσω κι εγώ κάτι καλό στο διάβα της ζωής μου».

Πάσχισα πολύ για να παρουσιάσω αυτή τη δουλειά με τις δυνάμεις ενός μόνου ανθρώπου. Κάθε καλοπροαίρετη, καλόπιστη και αντικειμενική κριτική, θα είναι καλοδεχούμενη, όχι όμως πολεμική.

Θέλω να ευχηθώ, πως οι ερχόμενες γενεές θα συμπληρώσουν τις προσπάθειές μου αυτές, μια από εδώ και πέρα έχουμε πολλούς μορφωμένους στο χωριό μας. Να γίνουν μελετητές και συνεχιστές του έργου μου.

Τέλος, πρέπει να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ από εδώ, σε όλους, καθώς και στη γυναίκα μου Φρειδερίκη, που το περασμένο καλοκαίρι στο χωριό μου συμπαραστάθηκε πάρα πολύ, για τις πολύτιμες πληροφορίες τους και πιστεύω ότι το πόνημά μου αυτό, που είναι γραμμένο σε απλή Κερασοβίτικη γλώσσα, θα διαβαστεί από όλους τους συντοπίτες μου του εσωτερικού και του εξωτερικού.

Τάκης Σαμαράς

ΧΩΡΟΓΡΑΦΙΑ

- ΘΕΣΗ -

Το χωριό μου η Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο), βρίσκεται στο βορειοανατολικότερο μέρος του νομού Ιωαννίνων, της περιφέρειας Ηπείρου, στα σύνορα της Δυτικής Μακεδονίας. Ήταν ένα από τα μεγαλύτερα τα παλιά χρόνια και είναι και σήμερα της επαρχίας της Κόνιτσας, καθώς είναι χτισμένο στα ριζά του θεόρατου μυθικού και ασπρομάλλη Σμο-Λύγγου ή Σμόλυγγα ή Σμόλυγκα και όχι Σμόλικα, ύψ. 2638 μ. Ανήκει στο ορεινό συγκρότημα του θρυλικού Πίνδου ή όπως έχει επικρατήσει πια σήμερα της θρυλικής Πίνδου. Είναι το δεύτερο βουνό σε ύψος, μετά τον Όλυμπο ύψ. 2918 μ. Χτισμένο μέσα στην χαράδρα του Βουρκοπόταμου, ζούσε τη δική του αυτόνομη ζωή τα παλιά χρόνια. Κατοικείται μόνιμα χειμώνα καλοκαίρι. Θεωρείται ένα από τα ψηλότερα χωριά της πατρίδας μας, υψ. 1050 μ.

Απλώνεται σε μια κατάφυτη, καταπράσινη και γραφική χαράδρα, σχήματος τριγώνου, που το περιζώνουν από δεξιά και αριστερά τα δύο ποτάμια, που έχουν πεντακάθαρα, κρυστάλλινα και παγωμένα νερά που πηγάζουν ψηλά από τον αγέρωχο και υπεφήφανο Σμόλυγγα. Είναι ορεινό και πέτρινο χωριό. Πρόκειται για ένα πραγματικό φυσικό τοπίο, που ξεπερνά ακόμα και αυτά τα πολύδιαφημισμένα τοπία της Ελβετίας. Είναι το στολίδι που ο ποιητής του βουνού και της στάνης, του χωριού και της ξενιτιάς, Κώστας Κρυστάλλης, θα μπορούσε να περιγράψει τις πολλές ομορφιές του, αλλά αυτός ήρθε μέχρι τη βρύση του Χασάν-Κοπάτση, και γύρισε πάλι πίσω στα Βλαχόφωνα χωριά του Σμόλυγγα και του Γράμμου, δεν επισκέφτηκε και έτσι δεν περιέγραψε και τα ελληνόφωνα χωριά της επαρχίας μας, όπως το Κεράσοβο, τη Μόλιστα, την Πουρνιά κ.ά.

Το χωριό μου διοικητικά ανήκει στο νομό Ιωαννίνων της επαρχίας Κόνιτσας. Απέχει από τα Γιάννενα 95 χιλιόμετρα και από την Κόνιτσα 30 χιλ. ασφαλτοστρωμένου δρόμου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ενοριακή Εκκλησία «Κοίμηση της Θεοτόκου»

Στην πλατεία του χωριού μου, που είναι πλακοστρωμένη με τετράγωνα 0,50 x 0,50 εκ. του μέτρου τσιμεντόπλακες και μπροστά της περνά ο ασφαλτοστρωμένος αυτοκινητόδρομος, βρίσκεται ο μεγαλοπρεπής και επιβλητικός ιερός ναός της «Κοίμησης της Θεοτόκου».

Χτίστηκε το 1812, όπως αναφέρεται επάνω στο υπέρθυρο της Κεντρικής Εισόδου, με έξοδα των κατοίκων του χωριού. Προτού να χτιστεί αυτή, υπήρχε εκεί άλλη πιο παλιά εκκλησία, αλλά ήταν όμως λίγο πιο πίσω από την σημερινή, αφιερωμένη στην «Κοίμηση της Θεοτόκου» και αυτή. Στο προαύλιο αυτής της πρώτης παλιάς εκκλησίας ήταν και το κοιμητήριο. Αυτό βεβαιώνεται από τα ακούσματα (διηγήσεις) των γεροντοτέρων κατοίκων του χωρι-

ού, που και αυτοί το γνώριζαν ή το άκουσαν από τους προγόνους τους. Αυτό όμως επαληθεύτηκε και κατά τους χρόνους μας, όταν διαμορφώθηκε το προαύλιο του εκεί δημοτικού σχολείου μας. Κατά τις ανασκαφές βρήκαν τάφους με οστά προγόνων μας. Ήταν πέτρινοι και τα οστά μεγάλα, υπερμεγέθη που προξενούσαν μεγάλη εντύπωση, και πολύ θαυμασμό. Υπήρχε εκεί και μια γέρικη υπεραιωνόβια Βελανιδιά, όπως και άλλες δύο μικρότερες μπροστά από τη σημερινή εκκλησία, στο αριστερό μέρος όπως προχωρούμε από την κεντρική είσοδο.

Η πρώτη αυτή μικρή εκκλησία, πότε χτίστηκε κανένας δε γνώριζε, ούτε είχε ακούσει κάτι σχετικό, παρά μόνο ότι υπήρχε από πολλά χρόνια. Αν ήταν ενοριακή εκκλησία, ή εξωκλήσι δεν μπορεί να το βεβαιώσει κανένας, γιατί ανάγεται σε περασμένους πολλούς παλιούς χριστιανικούς αιώνες, όπως και το χωριό μας.

Ο σημερινός ιερός ναός, χτίστηκε με πέτρα πελεκητή, όχι από νταμάρια (λατομεία) στρογγυλή, αλλά από «ποταμίσια», μικρά ή μεγάλα παραλληλόγραμμα, που τα κουβαλούσαν με τα ζώα τους τα μαστορόπουλα από το Βουρκοπόταμο. Σκεπάστηκε με πετρόπλακες ντόπιες γκριζες (σχιστόλιθους). Μαστόροι χτιστάδες ήταν από το χωριό Πεντάλοφο Καστοριάς, παλιά Ζουμπάνι. Τον καιρό εκείνο το χωριό μας δεν είχε μαστόρους χτιστάδες της πέτρας. Για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκαν από τους Πενταλοφιώτες μαστόρους και παιδιά-εργάτες από το Κεράσοβο.

Αυτή ήταν η αφορμή και η αιτία να στραφούν και οι νέοι του χωριού μας σ' αυτό το νέο επάγγελμα, τη δουλειά του μάστορα χτίστη της πέτρας που αργότερα αναδείχτηκαν πρωτομάστορες, χτίζοντας κομψοτεχνήματα οικοδομήματα τόσο στο χωριό μας, όσο και σε άλλα μέρη της πατρίδας μας, που όλοι θαυμάζουμε και καμαρώνουμε.

Μέχρι τότε τα επαγγέλματα ήταν: του βοσκού, του αιγοπροβατοκτήμονα, υλοτόμου, πριονά, βαρελά (ο προπάππους μου Δημήτρης Λάμος), τσαρουχά, κυρατζή, σαμαρά (ο άλλος προπάππους μου Κώστας Σαμαράς-Παπαγιάννης-Βάλλας), τυροκόμου κ.τ.λ., πλην αυτής της αιτίας, ο μακαρίτης πατέρας μου, έλεγε ότι ο προπάππους του ο Παλπαγιάννης, επειδή είχε πέντε παιδιά (αγόρια), δεν μπορούσαν να ζήσουν όλα και οι οικογένειές τους με τα αιγοπρόβατα μόνο και λίγα χωράφια που καλλιεργούσαν, γι' αυτό φρόντισε να τα μάθει άλλα επαγγέλματα, όπως του τσαρουχά, του ράφτη, του σαμαρά, του παππά και φυσικά του βοσκού (ποιμένα).

Η περάτωση του ιερού ναού πρέπει να έγινε μετά από πέντε χρόνια, στα 1817, γιατί τότε υπάρχει χρονολογία και υπογραφή του αγιογράφου της εκκλησίας μας, όπως θα εξιστορήσω πιο κάτω στη συνέχεια. Και τότε θα έγιναν και τα εγκαίνια της καινούριας και ωραιότατης αυτής εκκλησίας μας.